

BERKI Éva

Képzés-fejlesztés a szakmai tanárképzésben

A szakmai tanárképzéssel foglalkozó korábbi kutatások számát, a kutatási eredmények hatását tekintve sokáig szerény forrásanyag szolgált kiindulási alapként az új kutatás-fejlesztés számára. Jelen tanulmány keretében egyrészt a szakmai tanárképzésben végzett hazai kutatásokról, másrészt a TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0002 számú projekt keretében “A műszaki és humán szakterület szakmai pedagógusképzésének és képzők hálózatának fejlesztése” címmel vállalt képzésfejlesztések előkészítéséről szeretnénk szakmai áttekintést nyújtani.

A pályázat benyújtásának egyik alapjaként a szakmai tanárképzés tagországi rendszerének, a nemzetközi és hazai jó gyakorlatok megismerésével kapcsolatos-, kiemelten a hazai kutatási eredmények szolgáltak. A másik alapként pedig a BME által korábban már konzorciumban vezetett TÁMOP-4.1.2-08/2/B/KMR-0002 projektben kiépült szakmai pedagógusképzők hálózata, a vállalt szakmai tevékenységekben elért eredmények, a Szakmai Pedagógusképző és Szolgáltató Központ, a szakmai tanárszakok közös KKK kidolgozásának tapasztalatai; a kidolgozásába bevont képzőkkel kiépített kapcsolatok szolgáltak. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) Tanárképző Központja az Óbudai Egyetemmel (ÓE) konzorciumban sikerrel pályázott a pedagógusképzést segítő szolgáltató és kutatóhálózatok továbbfejlesztését és kiszélesítését szolgáló TÁMOP-4.1.2.B.2.-13/1 kiírás keretében megvalósítható képzésfejlesztésekre.

I. A szakmai tanárképzés körében végzett hazai kutatásokról

A szakmai tanárképzés hazai rendszerének szisztematikus áttekintésére elsőként 1998-ban került sor, az EU csatlakozásra való felkészülés során készült felmérések körében (*Survey of Vocational Teacher/Trainer Training – 1998*). A hazai szakmai tanárképzéssel foglalkozó első jelentősebb volumenű vizsgálat a szakmai tanárképzést folytató egyetem és főiskola tanárképzéssel foglalkozó oktatóinak részvételével 2006-2007-ben valósult meg, egy („*A szakmai tanárképzés helyzete és korszerűsítése*”) projekt keretében. Ezt követően a szakmai tanárképzés rendszerével kapcsolatos átfogó kutatás, képzésfejlesztés a TÁMOP-4.1.2-08/2/B projekttel indult. A TÁMOP-4.1.2.B.2.-13/1 kiírás keretében benyújtott pályázat empirikus háttereként a szakmai tanárképzők országos körében az MRK megbízásából 2013-ban végzett kérdőíves vizsgálat összefoglaló eredményei szolgáltak. Az empirikus kutatásban alkalmazott statisztikai adatelemzésünk során a 2006-2012 közötti időszak szakmai pedagógusképzésre jelentkezők adatainak összehasonlító elemzését végeztük el. Kutatásunk feltárta a képzés típusaiban, struktúrájában, szakok és szakirányok rendszerében végbement változásokat, felszínre hozta a képzési rendszer diverzifikációjának folyamatát és ellentmondásait. A tendenciák elemzése rámutatott arra, hogy a szakmai pedagógusképzés jelenlegi és jövőbeli rendszere számára a hálózati működés, a módszertani fejlesztések és a gyakorlati képzés koordinációjának javítása lényeges minőségi tényező. Ezen elemzés alapján fogalmazódtak meg azok a képzés-fejlesztési, hálózatépítési javaslatok, melyek a szakmai pedagógusképzés rendszerének fejlesztését, a szakképzés rendszeréhez való illeszkedést, illetve a konzisztencia problémák mérsékelését, valamint a hálózati működést hatékonyabbá tételét célozzák.

Az empirikus vizsgálat előkészítése

A 2006 – 2012 közötti vizsgálati időszak megválasztását, az osztott rendszerű szakmai tanárképzés szakstruktúrájának és képzési helyeinek országos szintű áttekintésének fókuszba helyezését a bolognai rendszerű tanárképzési tapasztalatok elemzése, valamint a hazai tanárképzés rendszerében

tervezett változások indokolták. Az országos szintű felmérés az írásban megkért szempontok alapján megadott intézményi információk és adatok felhasználásával készült.¹

A vizsgálat célcsoportját a szakmai pedagógusképzés különböző képzési területeihez kapcsolódó,² alap- és mesterképzésben megvalósuló szakoktató és tanári mesterképzési szakok képezték, így: az agrár-mérnök-tanár és mezőgazdasági szakoktató, a közgazdász-tanár és üzleti szakoktató, a mérnök-tanár és műszaki szakoktató szakok.

Szakmai pedagógusképzési szakok, képzési helyek 2006-2012

Az agrármérnök-tanár, a mérnök-tanár és a közgazdász-tanár képzést történeti kezdetektől folytató felsőoktatási intézményi kör napjainkra jelentősen diverzifikálódott. 15 felsőoktatási intézményben folyik különböző szintű (alap és mester szintű) szakmai pedagógusképzés, jól elkülöníthető (műszaki, közgazdasági, vagy agrár szakmai pedagógusképzés) képzési profilokban és különböző szaklefedettségben. A képzők körében a BME sajátos helyet foglal el, amiben nem csak a történelmi gyökerek játszanak szerepet, hanem a megújított szakmai pedagógusképzési profilok is. A BME képzési kínálata a mérnök-tanár és műszaki szakoktató képzési szakok, valamint a közgazdász-tanár képzési szakok szinte teljes körét lefedi, lehetővé téve ezáltal a mind szélesebb körű országos körű beiskolázást. A szakmai pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmények többségének szakmai pedagógusképzési profilja az intézményi adottságként értelmezhető (műszaki, közgazdasági, mezőgazdasági) alapképzési szakokhoz kapcsolódik, ami egyben meghatározza a szaklefedettség képzési kínálati lehetőségeit is. A szakmai pedagógusképzést folytató intézmények köréről és az intézmények szakmai pedagógusképzési profiljairól az 1. tábla nyújt áttekintést.

¹ A megkért intézményi adatok beazonosításában alapként szolgált az OH Felsőoktatási Főosztálya által rendelkezésre bocsátott adatbázis-előzetes elemzése.

² A szakmai tanárképzés a bolognai rendszerű képzéssel, mint mester szintű képzés a pedagógusképzés szakterülethez, a szakoktató képzés pedig továbbra is az adekvát műszaki, közgazdasági és agrár alapképzési szakterülethez kapcsolódik.

1. tábla

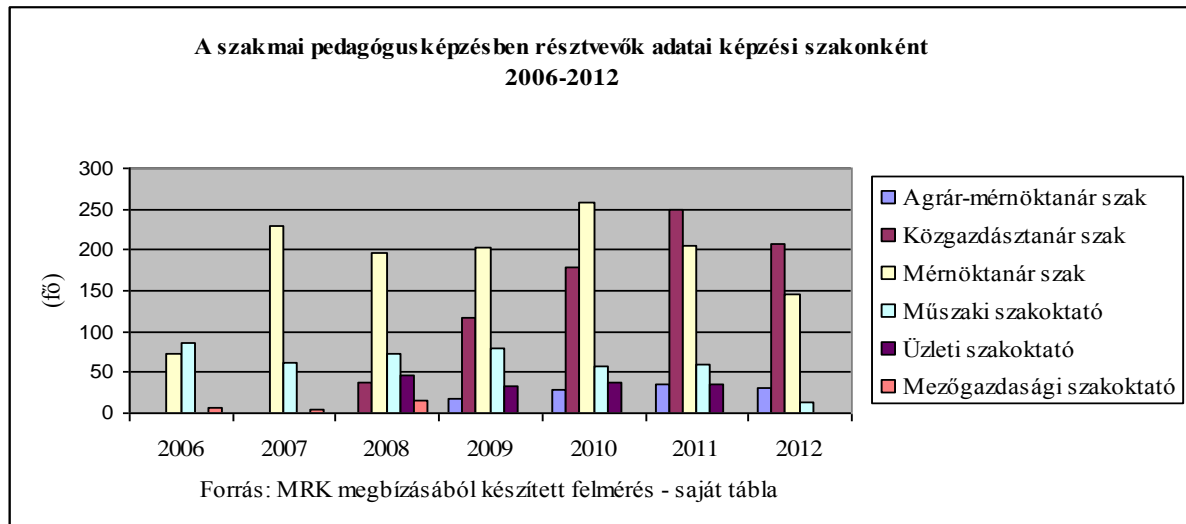
A szakmai pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmények																
Szakmai pedagógusképzés - képzési szintek és szakok, tanári szakirányok		BCE	BGF	BME	BMF/ÖE	DE	DUF	EKF	KE	ME	NYF	NYME	PE	SZE	SZTE	SZIE
I. Műszaki szakmai terület	Mérnök-tanár MA szak - szakirányok															
	anyagmérnök						x			x						
	biomérnök			x												
	faipari mérnök											x				
	épitőmérnök			x									x			
	épitészmérnök			x		x							x			
	faipari mérnök													x		
	gépészmérnök			x	x		x				x		x	x		
	had- és biztonságtechnikai mérnök				x											
	könnnyüipari mérnök				x							x				
	közlekedésmérnök			x										x		
	környezetmérnök			x		x						x	x			
	mechatronikai mérnök			x												
	mérnök informatikus			x	x		x							x	x	
	gazdálkodási mérnök/műszaki menedzser			x	x											
vegyészmérnök			x													
villamosmérnök			x	x												
Műszaki szakoktató BSC szak			x	x			x						x	x	x	
II. Közgazdasági szakterület	Közgazdász-tanár MA szakirányok															
	elméleti közgazdaságtan			x												
	kereskedelem és marketing	x	x	x								x				
	pénzügy-számvitel			x												
	vállalkozási ismeretek	x		x					x							
	turizmus -vendéglátás		x													
Üzleti szakoktató BSC szak		x														
III. Agrár szakmai terület	Agrár-mérnök-tanár MA szakirányok															
	állattenyésztő mérnök								x							
	gazdasági és vidékfejlesztési mérnök															
	mezőgazdasági mérnök												x			x
	mezőgazdasági és élelmiszeripari gépész mérnök															x
	vadgazda mérnök												x			
Mezőgazdasági szakoktató BSC szak															x	

Jelmagyarázat		
1.	BCE	Budapesti Corvinus Egyetem
2.	BFG	Budapesti Gazdasági Főiskola
3.	BME	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
4.	BMF/ÖE	Budapesti Műszaki Főiskola/Óbudai Egyetem
5.	DE	Debreceni Egyetem
6.	DUF	Dunaújvárosi Főiskola
7.	EKF	Eszterházy Károly Főiskola
8.	KE	Kaposvári Egyetem
9.	ME	Miskolci Egyetem
10.	NYF	Nyíregyházi Főiskola
11.	NYME	Nyugat-magyarországi Egyetem
12.	PE	Pécsi Tudományegyetem
13.	SZE	Széchenyi István Egyetem
14.	SZIE	Szent István Egyetem
15.	SZTE	Szegedi Tudományegyetem

A szakmai pedagógusképzésben résztvevő hallgatói létszám alakulása 2006-2012

A szakmai pedagógusképzésben résztvevő hallgatói létszámadatak a felsőoktatási intézmények által megadott tanárszakonként kumulált adatok. Az intézményi adatok teljes körűsége a szakmai pedagógusképzők aktivitása és kooperativitása miatt biztosítottnak tekinthető. A szakmai pedagógusképzési szakokra felvettek adatainak változásait az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra:

Forrás:

A 1. ábrából kitűnik, hogy 2006-ban a bolognai rendszerű mesterszintű tanár MA képzés elsőként a mérnök tanárképzésben indult meg.

A mérnök tanárképzésben résztvevők létszáma 2007-ben kiugróan magas volt, aztán számuk a következő két évben némileg csökkent, 2010-re 250 fő feletti volt, majd a következő két évben újfent csökkent a létszám, amelynek háttérben közismerten a finanszírozási problémák álltak. Ezekben az években a felvételin résztvevők létszáma a korábbiak 2,5-3-szorosa volt, ugyanakkor az államilag finanszírozott képzési helyek száma messze elmaradt a szakképző intézmények által igényelt szakmai tanárutánpótláshoz szükséges igényektől. A képzés iránt érdeklődők nagy része sajnos akkor sem tudta vállalni a képzés saját zsebből való finanszírozását.

A közgazdász tanár-képzés új rendszere 2008-ban indult be, viszonylag alacsony létszámmal, de a következő évben már 100 fő fölötti volt. Ez a növekedési tendencia folytatódott, a 2012-es beiskolázott létszám csökkenésében is a finanszírozási problémák játszottak szerepet.

Az agrár-mérnök tanár képzés új rendszere 2009-ben indult be, a képzésben résztvevők létszáma a szakképző intézményi igényekhez igazodva alakult, évről-évre közel azonos létszámban vesznek részt a képzésben.

A szakoktató képzésben résztvevők létszámadatait vizsgálva kitűnik, hogy 2006-2009 között a műszaki szakoktatók hallgatói 60-80 fő körüli volt, 2010-2011-ben 50 fő körüli, majd 2012-ben nagyon alacsony volt országos szinten. Az üzleti szakoktató képzésben résztvevők létszáma míg 2008-ban 50 fő alatti, 2009-2011 között nagy mértékben növekedett, 2011-ben elérte a 250 főt, majd a következő évben csökkent. A mezőgazdasági szakoktatók hallgatói létszáma 2008-ban igen alacsony volt, majd néhány év kihagyása után a 2012/2013-as tanévben indultak meg a jelentkezések.

A szakoktató képzésben résztvevők létszámának alakulására vélelmezhetően nagy hatással van az, hogy mint alapképzési szakok a tudományterületileg adekvát szakterülethez tartoznak. Ez befolyásolja a magas felvételi pontszámokat és a támogatási formákat, ezek eredményeként a szakoktató képzésre jelentkezők csak igen kis létszámban, vagy egyáltalán nem tudnak bekerülni a képzésre, miközben a szakiskolákban egyre növekszik a hiányuk. A szakképző intézmények által jelzett igények alapján a szakoktató képzésben résztvevőket teljes egészében költségvetési forrásból kellene támogatni.

Az intézményi visszajelzések szerint a szakképzett mérnök tanár, közgazdász tanár és agrár-mérnök tanár, valamint műszaki, üzleti és mezőgazdasági szakoktató szakképző intézményi rendelkezésre állása jelenti a szűk keresztmetszetet a szakszerű szakképzés fenntarthatóságában.

Hiányuk a szakképző intézményekben legalább olyan volumenű, mint a közismereti tanárképzésben a reáltárgyakat oktató tanároké.

A szakmai pedagógusképző intézmények humán erőforrás ellátottsága

Az adatok tanúsága szerint³ a szakmai pedagógusképzésben pedagógia, pszichológiai és módszertani képzésben oktatók intézményenkénti átlagléttszáma a vizsgált időszak kezdetén 9-13 fő közötti volt, a felmérés időszakában 7-12 fő; szinte teljes egészében főállású oktatók; minősítettségük aránya képző intézményenként különböző, aktuálisan (a nyugdíjazott minősített oktatók kilépésével) jellemzően 65-90% közötti.⁴ Az intézményi visszajelzések szerint az oktatók folyamatban lévő PhD tanulmányaikat lezárva ez az arány 2013-ra 80-92% között volt várható. Az oktató/hallgató arány 0,5 – 0,3 közötti⁵; az oktatók átlagos óraterhelése heti 8/15, van ahol felmérés időszakában 19/35 óra.⁶

A szakmai tanárképzésben meghatározó szerepet játszó (pedagógiai, pszichológiai, módszertani) oktatók tudományos aktivitása, szakmai reputációja intézményenként különböző, de az intézmények mindegyikében nagyon jó. Ezt igazolja egyrészt a hazai és nemzetközi kutatásokban,⁷ tanárképzés-fejlesztési projektekben,⁸ tudományos konferenciákon, szakmai szervezetekben való részvétel, a publikációk sokasága. A szakmai pedagógusképzés oktatóinak publikációs aktivitása összevethető a közismereti pedagógusképzést folytató intézmények oktatóinak kutatási és publikációs aktivitásával.

A szakmai tanárképzés szakjainak tárgyi és HR infrastrukturális feltételei minden képző intézményben rendelkezésre állnak, a tanárképzési kapacitások – az intézmények fő képzési profiljához illeszkedve – a jövőben is fenntarthatók.

A szakmai pedagógusképzők hálózati kapcsolatai a képző intézmények visszajelzései alapján⁹

A képző intézmények szakmai tanárképzésben betöltött szerepét, jövőbeni vízióját a képző intézmények egy részében megalapozzák az évszázados vagy több évtizedes szakmai tanárképzési gyökerek, az országos lefedettséget biztosító tanárképzési kínálat, más részében indokolják a létező közismereti tanárképzési vagy szakterületi képzési bázis, illetve a régiós fejlesztési tervek.

Sajátos képzési profil-kapcsolódások jöttek létre a különböző régióban lévő képzőknél; nem csak arra van példa, hogy fő képzési profiljában közismereti tanárképző „biztosítja” az adott intézményben létező műszaki képzési profilhoz kapcsolódó mérnöktanárképzés pedagógiai, pszichológiai és módszertani képzését, van példa arra is, hogy fő képzési profiljában műszaki képzést és mérnöktanárképzést folytató intézmény biztosítja a közismereti tanárképzés pedagógiai, pszichológiai és módszertani képzését.

A szakmai tanárjelöltek gyakorlati pedagógiai képzéséhez, az egyéni összefüggő pedagógiai gyakorlathoz szükséges partner-iskolai kör – az adott képző intézmény tanárképzési diverzifikáltságától függően – a régióban, vagy országos viszonylatban széleskörűen rendelkezésre áll.

³ A 2006-2012 közötti időszak alatt az intézmények teljes körét tekintve a szakmai tanárképzés pedagógiai, pszichológiai és módszertani képzésben oktatók legalacsonyabb és legmagasabb létszámadatát emeltük ki, jelezve azt, hogy annak tendenciája miként változott. Ez nem tartalmazza azon oktatókra vonatkozó információkat, akik különböző szaktanszékek oktatóiként, vagy óraadóként vállalnak szerepet pl. a szakmódszertani képzésben; így ők a minősítettek között sem szerepelnek.

⁴ A minősítettség arány számítása a minősített oktató és teljes oktatói létszám legutóbbi év adatai alapján történt.

⁵ Az oktató/hallgató arány számítása az MRK PB adatkérése szerint történt.

⁶ Az oktatók átlagos óraterhelésének adatai az intézmények által megadott 2006-2012 közötti legalacsonyabb és legmagasabb értékeket tükrözik.

⁷ A legfrissebbekből néhány kutatási téma: szakképzés és munkaerőpiac; virtuális elektronikus oktatási és tanulási környezet fejlesztése; felsőoktatás pedagógia; elektronikus tananyagfejlesztés; roma tanulók szakmai felkészítése, stb.

⁸ Fejlesztési projektek pl: TÁMOP-4.1.2/B KMR SZPSZK létrehozása, TÁMOP-4.1.2/B Közép-dunántúli régi, tanulásmódszertani tananyagok kidolgozása, EWT projekt, esélyteremtés szakképzéssel, stb.

⁹ Tekintettel arra, hogy a képző intézmények által megadott információk halmaza olyan nagy mennyiségű volt, hogy az messze túlmutatott az országos helyzetkép bemutatásának keretein, ezért jelen tanulmányban csak a fentiekben követett szempontrendszer kapcsán általánosnak tekinthető jellemzőket vázoljuk.

A szakmai tanárképző intézményben végzett tanárok iránti munkaerő-piaci kereslet, várható foglalkoztatási igény az aktuális jelentkezési létszámok ismeretében tényszerűen adott. Ez az iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli szakképzés (felnőttképzés) intézményi és szakképzettségi tartalmától függően ugyan, de vélelmezhetően középtávon is fennmaradóként tervezhető.

A szakmai pedagógusképzők által jelzett problémák

A szakmai pedagógusképző intézmények válaszaikban kitértek a legégetőbbnek tartott problémák jelzésére is,¹⁰ ezek lényegi elemei a következőkben vázolhatók:

- az osztatlan rendszerű tanárképzésben való részvétel ösztönzése szükséges lenne, a közismereti tanárképzéshez hasonlóan;
- az osztott rendszerű képzésben a nyelvvizsga követelmény belépési feltétel helyett kilépési feltételként való meghatározása lenne célszerűbb egy átmeneti időszakra vonatkozóan;
- a közoktatási és szakképzési tartalmak változása miatt növekvő igénnyel megjelenő ügyviteltanár képzés (közismereti és szakmai tanárképzés közötti) helyzetének újbóli értelmezése célszerű lenne;
- a szakoktató képzés (mindegyikében) a képzési követelmények (a teljes idejű vagy részidejű képzés függvényében az érettségi/OKJ vizsga, nyelvvizsga) felülvizsgálata (ugyanis a jelenleg létező elvárások fenntartása viszonylag rövidtávon is működési problémákat von maga után a szakképzésben) és megújítása, a pedagógusképzési területhez való rendelése teremthet új helyzetet;
- a szakoktató képzésben való részvétel ösztönzése, államilag biztosított finanszírozása is szükséges lenne.

A szakmai pedagógusképzés szakstruktúrájának megváltozása

A tanárképzésre vonatkozó jogszabályi rendelkezések nyomán (2011. évi CCIV. tv., 283/2012. (X. 4.) Korm.r., 8/2013.(I.30.) EMMI rend.) a szakmai tanárképzés típusaiban, a képzés struktúrájában, a szakok rendszerében, a tanárszakok számában és elnevezéseiben, illetve a képzés idejében lényegi változások kezdődtek meg.

A szakmai tanárszakok elnevezésében történt változásokban elvárásként fogalmazódott meg az, hogy a szakmai tanárszakok száma csökkenjen és a tanári szakirányok elnevezése pedig illeszkedjen az államilag elismert szakképesítések (OKJ) szakmacsoportos struktúrájához. A szakmai tanárképzési szakok képzési követelményeinek kidolgozásában. A szakmai tanárszakok elnevezéseiben ez az elvárás jórészt teljesült, bár már a KKK kidolgozásának időszakában is várható volt az OKJ rendszerének változása, és az OKJ-ben időközben végbement változtatások továbbra is kérdésessé teszik a szakmai tanárképzési szakok szakirány elnevezéseiben tett módosítások célszerűségét, az OKJ szakképesítések szaktárgyi elnevezéseivel való illeszthetőséget. A tanárképzésre vonatkozó jogszabályi rendelkezések nem intézkedtek a szakmai pedagógusképzésben alapképzésnek tekinthető szakoktató képzés megújításáról, annak feltételei és követelményei változatlanul fennállnak, szakrendszere nem változott, ugyanakkor a szakképzési rendszer változásai indokolnák a szakoktató szakok KKK-inak megújítását.

A szakmai pedagógusképzés mester szintű képzési rendszerében, a szakmai tanárképzési szakok, szakirányok korábbi szakrendszerében bekövetkezett változásokat a 2. tábla mutatja.

¹⁰ Ezt a vállalt feladat prioritásait szem előtt tartva, az intézményi visszajelzések alapul vételével, de a részletesebb ok-okozati indoklások nélkül, csak felsorolásszerűen tesszük meg annak reményében, hogy a későbbiek lehetővé válik a felvetett problémákkal való külön foglalkozás, szakmai egyeztetés.

2. tábla:

2. tábla

A szakmai tanárképzés régi és új szakrendszere	
2006 - 2014-ig	2015/2016-os tanévtől kezdődően
Agrár-mérnök-tanár szak - szakirányok	
1. földmérő és földrendező mérnök szakirány	1. mezőgazdaság szakirány
2. mezőgazdasági és élelmiszeripari gépészmérnök szakirány	2. mezőgazdasági gépész szakirány
3. tájrendező és kertépítő mérnök szakirány	3. élelmiszer szakirány
4. erdőmérnök szakirány	4. erdészeti- és vadgazdálkodás szakirány
5. gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök szakirány	5. földmérés szakirány
6. informatikus és szakigazgatási agrármérnök szakirány	6. kertészet- és parképítés szakirány
7. élelmiszermérnök szakirány	
8. kertészmérnök szakirány	
9. környezetgazdálkodási agrármérnök szakirány	
10. természetvédelmi mérnök szakirány	
11. vadgazda mérnök szakirány	
12. állattenyésztő mérnök szakirány	
13. mezőgazdasági mérnök szakirány	
14. növénytermesztő mérnök szakirány	
15. mezőgazdasági szakoktató szakirány	
16. szőlész-borász szakirány	
Közgazdásztanár szak - szakirányok	
1. elméleti gazdaságtan szakirány	1. közgazdaságtan szakirány
2. kereskedelem és marketing szakirány	2. kereskedelem-marketing szakirány
3. pénzügy és számvitel szakirány	3. pénzügy-számvitel szakirány
4. turizmus-vendéglátás szakirány	4. vendéglátás-idegenforgalom szakirány
5. vállalkozási ismeretek szakirány	5. vállalkozási ismeretek szakirány
	6. ügyvitel szakirány
Mérnök-tanár szak - szakirányok	
1. anva mérnök szakirány	1. gépészet-mechatronikai szakirány
2. faipari mérnök szakirány	2. elektrotechnika - elektronikai szakirány
3. könnyűipari mérnök szakirány	3. informatikai szakirány
4. biomérnök szakirány	4. bio-vegyipari szakirány
5. környezetmérnök szakirány	5. építő-építészeti szakirány
6. vegyészmérnök szakirány	6. könnyűipari szakirány
7. építőmérnök szakirány	7. faipari szakirány
8. földtudományi mérnök szakirány	8. nyomdai szakirány
9. építészmérnök szakirány	9. közlekedési szakirány
10. ipari termék- és formatervező mérnök szakirány	10. környezetvédelem - vízgazdálkodási szakirány
11. gépészmérnök szakirány	11. polgári és biztonságvédelmi
12. közlekedésmérnök szakirány	12. műszaki - gazdasági szakirány
13. mechatronikai mérnök szakirány	
14. had- és biztonságtechnikai mérnök szakirány	
15. energetikai mérnök szakirány	
16. villamosmérnök szakirány	
17. gazdálkodási mérnök/műszaki menedzser szakirány	
18. mérnök informatikus szakirány	
19. járműmérnök szakirány	
20. molekuláris bionika szakirány	
21. műszaki szakoktató szakirány	

Forrás:

A szakmai pedagógusképzés körének bővülése

A tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I.30.) EMMI rendelet szabályozza a bolognai rendszerű tanárképzést felváltó, jelenleg érvényes közismereti és a szakmai tanárképzés rendszerét, egységes keretrendszerbe foglalva.

A hivatkozott rendelet részben a tanári felkészítés általános követelményeit szabályozza a közismereti és szakmai tanárképzésre egyaránt érvényes módon (Lásd: a rendelet 2. melléklete), részben az osztatlan és osztott rendszerű képzésben folytatható szakmai tanárszakok (a képzésben választható tanári szakirányok) képzési és kimeneti követelményeit (továbbiakban: KKK) szabályozza (Lásd.: a rendelet 4. melléklete). Ez utóbbi mellékletben szerepel a mérnök-tanár, a közgazdásztanár és az agrármérnök-tanár szak mellett osztatlan képzésben folytatható gyógypedagógia-tanár, egészségügyi tanár és a pedagógiatanár szak.

A mérnök-, közgazdász-, és agrármérnök-tanár szakok esetében a lényegi változás az, hogy a megváltozott KKK szerint az osztott rendszerű képzés fenntartása mellett, lehetővé vált az osztatlan rendszerű képzés indítása, a képzési tartalmak tekintetében pedig nagyobb arányt képvisel a pedagógiai-pszichológiai és módszertani tartalom, a szakmai tanári felkészültség vonatkozásában

teret adva a szakképzési dokumentumok, a szakmai és vizsgakövetelmények és szakképzési kerettantervek megváltozásával szakképzési tantárgyi tartalmak megismerésére.

A gyógypedagógia-tanár, az egészségügyi tanár és a pedagógiatanár osztott rendszerű képzéseire a már korábban megszerzett főiskolai, vagy a bolognai rendszerben megszerzett BA végzettség megszerzését követően lehet jelentkezni. Ezzel az intézkedéssel a gyógypedagógia-tanár, az egészségügyi tanár és a pedagógiatanár szak is bekerült a szakmai tanárképzési körbe. A változás azzal indokolható, hogy szakmai tanárszak képzési funkciója – a szakterületi specifikumok megléte mellett azonos. A képzési célja: „az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszainak évfolyamain, az iskolai rendszerű, illetve az iskolarendszeren kívüli szakiskolai, szakközépiskolai oktatásban, felnőttek át- és továbbképzésében, továbbá az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképzésekben”¹¹ adott szaktárgyak tanítására való felkészítés. A szakmai tanárszakok KKK-iban – az általános tanári kompetenciaelvárások szem előtt tartásával közel azonos elvárások kerültek megfogalmazásra a szakmódszertani és a szaktárgyi tudással; a pedagógiai folyamat tervezésével; a tanulás támogatásával, szervezésével és irányításával; valamint a pedagógiai folyamatok és a tanulók értékelésével kapcsolatos kompetenciaterületeken.

A hivatkozott jogszabályok nyomán a szakmai tanárképző intézményeknek a 2013/14-es tanévtől kezdődően kellett átállniuk az új típusú szakmai tanárképzésekre. Az új típusú tanárképzésekre való átállás olyan szakmai-, módszertani-, képzés- és tartalomfejlesztéseket igényel, amelyek a megváltozott KKK elvárásoknak való megfelelést támogatják, kiemelten a Nat és a szakképzési kerettantervek által elvárt kompetenciák fejlesztését..

II. A műszaki és humán szakmai pedagógusképzést szolgáló fejlesztések 2014–2015

A BME Tanárképző Központja az Óbudai Egyetemmel (ÓE) konzorciumban nyert támogatást a TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0002 számú projekt keretében „A műszaki és humán szakterület szakmai pedagógusképzésének és képzők hálózatának fejlesztése”-re.

E pályázatunk keretében tervezett szakmai fejlesztések általános célkitűzése volt, hogy ne csak a konzorciumi tag intézmény, hanem a szakmai együttműködőként szerepet vállaló gyógypedagógia-tanár, egészségügyi tanár és pedagógiatanár képzést folytató felsőoktatási intézmények is felkészülhessenek az új típusú tanárképzéssel szembeni elvárásokra.

A projekt célja: a műszaki és humán szakterület szakmai pedagógusképzésének módszertani támogatása, képzés-, és tartalomfejlesztés; a képzésben résztvevő tanárjelöltek szakmai gyakorlatához szükséges fejlesztés; a pedagógusképzők kutató- és szolgáltató hálózatának fejlesztése; a műszaki és humán szakterület szakképző és felsőoktatási intézményei közötti együttműködés országos hálózatának bővítése.

A *módszertani támogatás, képzés-, és tartalomfejlesztés célja* olyan tantervi-, és módszertani ajánlások, e-tananyagok és az új KKK szerinti szakindítást megalapozó anyagok kidolgozása, valamint olyan IKT alkalmazások kifejlesztése, amelyek az új típusú szakmai tanárképzésekben hiánypótlóak. A pedagógusképzés módszertani és szakmódszertani kutatásának elősegítése, a nemzetközi szakmai tapasztalatok, kapcsolatok bővítése; a hazai és nemzetközi jó gyakorlatok összegyűjtése, pedagógus továbbképzési programfejlesztés, a szakmai anyagok közzétételének és a képzők képzésének célja a szakmai pedagógusképzés nemzetközi beágyazottságának támogatása, a képzés minőségének javítása, valamint a képzésben részt vevő oktatók kompetenciáinak fejlesztése és a leendő szakképző intézményi pedagógusok felkészítése a tudásalapú gazdaság kihívásaira.

A *tanárjelöltek szakmai gyakorlatához szükséges fejlesztések célja* a szakmai pedagógusképzés azonos szemléletű pedagógiai gyakorlati képzési kereteinek kialakítása, a partnerintézmények felkészítése szakmai tanárjelölteket fogadására, a mentorképzés biztosítása, és a gyakorlólhelyként szolgáló szakképző intézmény megválasztását és a gyakorlat adminisztrációját támogató adatbázisok, IKT alkalmazások fejlesztése.

¹¹ Lásd: a hivatkozott rendelet 4. sz. melléklet tanárszakok KKK-i.

A *pedagógusképzők kutató- és szolgáltató hálózatának fejlesztése* a Szakmai Pedagógusképző és Szolgáltató Központ országos szolgáltató és kutató hálózatként való működését, a szakmai kapcsolatok fejlesztését szolgálja.

A műszaki és humán szakterület szakmai *szakképző és felsőoktatási intézmények közötti együttműködés országos hálózatának bővítésével az a célunk*, hogy a műszaki és humán szakterület szakmai pedagógusképzők és a szakképzők, a szakmai szolgáltatók és szakképző intézményi fenntartók, országos kutatóintézet közötti országos hálózati együttműködést bővítsük, az ezzel kapcsolatos fejlesztések biztosításával.

A projekt keretében vállalt szakmai feladatok a mérnök-tanár MA, a szakoktató képzés, az egészségügyi tanár, a gyógy-pedagógia tanár és pedagógia tanár szak képzéseihez kapcsolódóan a következők:

- digitális tananyagfejlesztések,
- szakindítási anyagok kidolgozása,
- tartalmi-módszertani ajánlások készítése,
- IKT alkalmazások fejlesztése,
- pedagógus-továbbképzési programok megújítása, bővítése,
- kutatások,
- képzők képzése,
- hálózatfejlesztés.

A projekt keretében vállalt szakmai feladatok megvalósításában a konzorciumi partnereken kívül részt vesz szakmai együttműködőként az ELTE BGGYK, az ELTE PPK, a PTE Egészségügyi Kar és a mérnök-tanár-, vagy a szakoktató képzésben érdekelt, szakmai pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmények, így a SZIE, BGF, NYME, a SZE, a SZTE, a DE és a DUF.

A pályázat keretében vállalt fejlesztések tervezése többkörös szakmai együttműködés keretében valósult meg. A tudásmegosztások eredményeként várható a műszaki és humán szakterület szakmai pedagógusképzésében azonos szemléletű elméleti és gyakorlati keretrendszerek, tartalom- és IKT fejlesztések létrejötte. A projekt keretében továbbfejlesztendő hálózati működéssel, a tanárképzők hálózatában együttműködőként résztvevők körének bővítésével várható a műszaki és humán szakterületi szakmai pedagógusképzés szakmai potenciáljának és a képző intézmények reputációjának növekedése.

A projekt keretében tervezett fejlesztések kapcsolódnak a jelenleg futó, a Pedagógusképzés támogatására szóló TÁMOP-3.1.5/12 kódszámú kiemelt projekt céljaihoz és fejlesztéseihez. E projekt keretében kerül kidolgozásra a pedagógus minősítési rendszer, a pedagógus továbbképzések új akkreditációs és minőségirányítási rendszere, ennek keretében bővül a pedagógiai szakmai szolgáltatások (pl. pedagógus továbbképzések, szaktanácsadói szolgáltatások) kínálata. A projektünk keretében tervezett képzés-fejlesztések a TÁMOP-3.1.5/12 kódszámú kiemelt projekt tevékenységek szinergiáit erősítik.

Irodalom

- Benedek András – Szabóné Berki Éva (2011): Hálózatfejlesztés és innováció a szakmai pedagógusképzésben In.: *Új kutatások a neveléstudományokban 2010*. Törekvések és lehetőségek a 21. század elején MTA Neveléstudományi Bizottságának sorozata Szerk.: Kozma Tamás és Perjés István ELTE Eötvös Kiadó Bp. ISSN 2062-090X
- Benedek András – Szabóné Berki Éva (2011): Szakmai tanárképzés-tradíciók és új készítmények. In: Szakmai tanárképzés: múlt-jelen-jövő Konferencia dokumentumok *FKK Füzetek* 7. Szerk.: Hrubos Ildikó, Pfister Éva: Nemzetközi felsőoktatási Kutatások Központja Corvinus Egyetem Közgazdaságtudományi Kar Budapest AULA Kiadó Kft. ISSN 2060-9698, ISBN 978-963-89082-2-3;

- Benedek András – Vidékiné Reményi Judit – Balogh Andrásné (2011): *A fenntartható tanulás empirikus modellképe*. Tematikus előadás, XI. Országos Neveléstudományi Konferencia, Budapest, 2011. november 3-5.
- Szabóné dr. Berki Éva – Kovács Tünde (2009): ETI részvétel a Közép-magyarországi régióban kialakítandó szakmai pedagógusképzést segítő szolgáltató és kutatóhálózat kiépítésében ETInfo;
- Szabóné Berki Éva (2009): Válság vagy változás a szakmai tanárképzésben? A mérnöktanár-képzés múltja, jelene és jövője Biszterszky Elemér Emlékkonferencia BMF Budapest <http://tmpk.bmf.hu/conferences/bek09/dl/15E-SzBE.pdf>;
- Szabóné dr. Berki Éva (2010): A Budapesti Műszaki és gazdaságtudományi Egyetem innovációja a szakmai pedagógusképzésben http://site.nive.hu/folyoiratok/images/stories/Szemle/2010/2szm/2100214_szabone_abmei_nnovaciojaaszakmaipedagoguskepzesben-pdf